

**विषय: महाराष्ट्र आग प्रतिबंधक व जीवसंरक्षक उपाययोजना अधिनियम,
२००६ च्या अंमलबजावणीबाबत महामंडळाचे धोरण.**

उद्योजक, विकासक, उद्योजकांच्या संघटना, तसेच अग्निशमन स्थायी यंत्रणा उभारणी करणाऱ्या कंपन्या या विषयात स्वारस्य असणाऱ्या व्यक्ती व संस्था यांचेकडून उपरोक्त विषयासंदर्भात सूचना / हरकती मागविण्यात येत आहेत.

- १.१ लहान भूखंड धारकांना ज्यांच्या इमारतीची उंची १५ मीटर पेक्षा कमी व एकूण बांधकाम ५०० चौरस मीटर पेक्षा कमी आहे अशा विकासकांना, निवासी अथवा अनिवासी (वाणिज्य अथवा व्यावसायिक इत्यादी) महाराष्ट्र आग प्रतिबंधक व जीवसंरक्षक उपाययोजना अधिनियम, २००६ च्या अंमलबजावणीप्रमाणे राष्ट्रीय बांधकाम नियमावली २००५ च्या भाग ४ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे किमान अग्निसुरक्षा यंत्रणा बंधनकारक करण्यात आलेल्या आहेत. ब्युरो ऑफ इंडियन स्टॅंडर्ड (बी.आय.एस.) ला शासनामार्फत याबाबत प्रस्ताव सादर करण्यात आला आहे. तथापि, एक तात्पुरती व्यवस्था म्हणून ही बाब महामंडळ याबाबत खालीलप्रमाणे सुधारणा प्रस्तावित करीत आहे.
- १.२ औद्योगिक कारखाने व्यतिरिक्त उर्वरीत ५०० चौरस मीटर बांधकामाबाबत जे भूखंड धारक १५ मीटर पेक्षा कमी उंचीच्या किंवा एकूण ५०० चौरस मीटर पेक्षा कमी बांधकामाच्या निवासी अथवा अनिवासी, वाणिज्य अथवा व्यावसायिक इत्यादी परंतु औद्योगिक कारखाने व्यतिरिक्त इमारती विकरीत करत असतील, त्यांना स्प्रिंकलर सिस्टीम, फायर हायड्रंट, वेट रायझर, इ. सारख्या यंत्रणा प्रस्तावित करण्यात येऊ नयेत. मात्र फायर एक्टींग्वीशर, गॅस बेस अग्निशमन यंत्रणा (सप्रेसन सिस्टीम) सारख्या अत्यावश्यक प्राथमिक फायर इक्विपमेंट लावणे मात्र नियमानुसार बंधनकारक करण्यात यावे.
- १.३ छोट्या औद्योगिक भूखंडाबाबत - शासनाच्या “लघु उद्योग” या संज्ञेत मोडणा-या उद्योगांच्या बाबतीत राष्ट्रीय बांधकाम नियमावली २००५ च्या भाग ४ च्या कलम ३.१.८ मध्ये अंतर्भूत असणा-या अल्पधोकादायक (Low Hazardous Category) प्रमाणे व सदर भाग ४ परिषिष्ट - ब मध्ये ब - १ प्रमाणे नमूद केल्याप्रमाणे जे लघु उद्योग अल्प धोकादायक (Low Hazardous Category) मध्ये अंतर्भूत होतील अशांच्या बाबतीत स्प्रिंकलर सिस्टीम, बंधनकारक करू नयेत. मात्र असे जे उद्योग लो हजार्डस कॅटेगिरी मध्ये मोडतात, परंतु काही प्रमाणात त्यांच्याकडे जर मध्यम धोकादायक (Moderate Hazardous Category) किंवा उच्चधोकादायक (High Hazardous Category) अॅक्टीव्हिटी मध्ये कार्यान्वित असेल उदा. ज्वालाग्रही पदार्थांचे साठे अथवा प्रक्रिया (उदा अल्कहोल, स्पीरीट, ज्वलनशील वायू, हायस्पीड डिझेल, केरोसिन, सॉल्व्हंट इ.) अथवा पेंट बूथ (Paint booth) किंवा स्प्रे पेंटिंग अॅक्टीव्हिटी किंवा तत्सम प्रक्रिया किंवा अतिधोकादाय (High Hazards activities) कार्यान्वित असतील, अशा प्रकारच्या धोकादायक उद्योगांना राष्ट्रीय

बांधकाम नियमावलीनुसार जी अग्निशमन प्रणाली आवश्यक आहे तेवढ्याच भागास मर्यादितरित्या बंधनकारक केल्यास (Localised Fire Protection Treatment) इतर संपूर्ण कारखान्याला स्प्रिंकलर सिस्टीम मधून सूट देण्याबाबत राष्ट्रीय बांधकाम नियमावलीतील भाग ४ मधील टेबल क्र.२३ च्या तळ टिप-१४ प्रमाणे अग्नि सुरक्षिततेचा विचार करुन व म.औ.वि.महामंडळाच्या अग्निशमन सेवेकडे उपलब्ध यंत्रसामग्री व प्रशिक्षित मनुष्यबळ यांचा विचार करुन त्यांना (Performance based fire safety) स्प्रिंकलर सिस्टीम मधून सूट दिल्यास बहुतांशी उद्योजकांना सध्या जाचक वाटणारी स्प्रिंकलर सिस्टीम मधून सूट देणे शक्य होईल व याबाबत वारंवार जिल्हा उद्योग मित्र, राज्यस्तरीय उद्योग मित्र बैठका तसेच मा. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, मा. विकास आयुक्त (उद्योग) मा. प्रधान सचिव (उद्योग) मा. राज्यमंत्री (उद्योग) व मा. मंत्री (उद्योग) यांचेकडे वारंवार येणा-या तक्रारींचे निराकरण करणे शक्य होईल असे वाटते.

- १.४ ज्या औद्योगिक वसाहतीत कार्यक्षम फायर हायड्रंट यंत्रणा म.औ.वि.महामंडळाच्या पाणी पुरवठा यंत्रणेवर उपलब्ध करण्यात आलेली आहे, व २४x७ फायर हायड्रंट द्वारे महामंडळाने पाणी पुरेशा दाबाने उपलब्ध करुन देणे शक्य आहे अशा ठिकाणी प्रत्येक १०० मीटर अंतरावर १ फायर हायड्रंट या मापदंडानुसार हायड्रंट उपलब्ध करुन देणे बंधनकारक असावे, नसल्यास पुढील सहा महिन्यात फायर हायड्रंट यंत्रणा विकसित करण्यात यावी व त्याची अंमलबजावणी केल्यास अशा औद्योगिक वसाहतीतील लो हजार्डस संज्ञेमधील लघु उद्योजकांना त्यांच्या कारखान्यांमध्ये फायर हायड्रंट यंत्रणा बसविण्यामध्ये सुट देण्यात यावी असे प्रस्तावित आहे.

किंवा

- १.५ ज्या औद्योगिक वसाहतीत म.औ.वि.महामंडळामार्फत अग्निशमन सेवा राबविण्यात येतात अशा औद्योगिक वसाहतीत प्रत्येक अग्निशमन केंद्रास किमान दोन वॉटर ब्राउझर व आवर्ती खर्च त्याकरीता आवश्यक तो कर्मचारी वर्ग उदा. किमान प्रत्येक वॉटर ब्राउझर साठी २ चालक यंत्र चालक व २ अग्निशामक विमोचक, इंधन व देखभाल दुरुस्तीचा खर्च इत्यादीसह उपलब्ध करुन देण्यात येतील अशा औद्योगिक वसाहतीतील लघु उद्योजकांना सुद्धा फायर हायड्रंट यंत्रणा बसविण्यामधून सुट देणे शक्य आहे. वास्तविकताहा एका लहान कारखान्यात स्वताची हायड्रंट सिस्टीम उभी करण्यास अंदाजे २० ते ३० लक्ष रुपये खर्च येतो व जे कारखाने अल्प धोकादायक वर्गात आहेत अशांना हा खर्च जाचक वाटतो. या बाबीचा विचार करता वॉटर ब्राउझर अथवा फायर हायड्रंट यंत्रणा उपलब्ध करुन देणे जास्त व्यवहार्य वाटते.

महाराष्ट्र शासनाने आमलात आणलेल्या “महाराष्ट्र आग प्रतिबंधक व जीवसंरक्षण उपाययोजना अधिनियम, २००६” हे महाराष्ट्र राज्यात सर्व नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था व विशेष नियोजन प्राधिकरणांच्या कार्यक्षेत्रात दिनांक ०६ डिसेंबर २००८ पासून आमलात आणले असून या कायद्याचे नियम “महाराष्ट्र आग प्रतिबंधक व जीवसंरक्षण उपाययोजना नियम, २००९” हे दिनांक २३ जून २००९ पासून आमलात आलेले असून ते संचालक तथा अग्निशमन सल्लागार, महाराष्ट्र शासन यांच्या www.maharashtrafireservices.org या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहेत.

याबाबत आपल्या सूचना महामंडळाच्या अग्निशमन विभागास swarick@midcindia.org या ई-मेल आयडीवरती पाठवाव्यात किंवा ०२२-२६८७०३२५ या फॅक्स नंबरवर कळवाव्यात. दिनांक १५.०२.२०१० पर्यंत येणा-या सूचना विचारात घेवून त्या महामंडळाच्या संचालक मंडळाच्या मार्गदर्शनासाठी व निर्णयासाठी सादर करण्यात येतील.